UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

CONCILIO||RVM QVATVOR GENE=||ralium. Niceni. Constantinopolitani. Ephesini. et Calce=||donensis. Que diuus Gregorius magnus tanq[uam]|| quatuor Euangelia colit ac veneratur.||

Merlin, Jacques

Coloniae, 1530

VD16 M 4842

Co[n]ciliu[m] Toletanu[m] octauu[m].

urn:nbn:de:hbz:466:1-72934

Visual Library

IIII. ¶Inter cætera deniq; q̃ cõi cõſenſu nos cõferre cõpetẽter oportuit,q̃rimonias etiã par A
rochianoꝝ presbyteroꝝ Gallitiæ prouinciæ ſolertiſſime diſcernere decuit,quas cõtra ponti
ficũ ſuoꝝ rapacitates neceſſitas(vt cõperimus) tãdẽ cõpulit in publicũ examẽ deferri,hic eñ
põtifices(vt euidẽs inq̃ſitio patefecit)indiſcreto moderamine parrochianas eccl̃ias prægrauã
tes,dũ in exactiõibus ſupfluí frequẽter exiſtũt pene vſq; ad exactionẽ extremæ virtutis quaſ-
dã baſilicas pduxiſſe probant.Ne ergo fiat de cætero q̃d conſtat hactenus inordinate p̃ſum-
ptũ,nõ amplius q̃ duos ſolidos vnuſq̃ſq; epõꝝ priuatæ prouinciæ p ſingulas diocœſes,vel ſin
gulas eccleſias iuxta ſynodũ Braccarẽſem annua illatione ſibi expectet inferri, monaſteriorũ
tñ baſilicis ab hac ſolutionis expẽſione ſeiunctis.Cũ vero ep̃s diocœſem viſitat nulli præ mul
titudine oneroſus exiſtat,nec vnq̃ quinariũ numeꝝ euectiõis excedat,aut amplius q̃ vna die
per vnãquãq; baſilicã remorandi licẽtiã habeat.Quicunq; vero põtificũ eorundẽ aliter q̃ de-
cernimus agendũ præſumpſerit correptioni proculdubio canonũ ſubiacebit, tanq̃ conſtitu
tionũ ſynodalium tranſgreſſor,& priſcoꝝ patrum edicti corruptor.

V. ¶Quoſdã paternaꝝ ignaros,vel oblitos traditionũ,in tantã cõſpicimus corruiſſe deſi- B
diã,vt eoꝝ execrando vſu pene oblita pateſcãt quæ extiterunt legitime conſtituta.Dũ enim
indocti docere appetunt,q̃d aliud q̃ quia ignorantiæ errore vexent,oſtẽdunt? Et quia greſſu
p̃poſtero innitẽtes p̃ſumptionẽ doctrinæ docẽdi ſtudio anteponunt,patet q̃ nõ ſummæ hu-
militatis grãm petunt,ſed exactioni deprauationis inſeruiunt.Ex hoc ergo iuſte ſeueritatis
talia decernẽtes opportuno amputare iudicio innuimus eos q̃s in cellulis proprijs recluſa ſan
ctæ vitæ ambitio tenet,quoſq; eiuſdẽ ſancti propoſiti,& merita iuuant,& probitas ornat,q̃a
hos dei auxilio,& nr̃o fauore tutos eẽ cõſtat,illos vero q̃s in tali propoſito ignauia impulit,nõ
prudẽtiæ cognitio deputauit,quoſq; nulla vitæ dignitas ornat,ſed(q̃d eſt deterius)& ignorã
tia fœdat,& moꝝ execratio turbat,decernimus ab his abijci cellulis atq; locis in q̃bus aut ferũ
tur vagi,aut tenent incluſi,atq; ab ep̃is ſiue rectoribus monaſterioꝝ ex quoꝝ congregatione
fuerũt,vel in quoꝝ vicinitate conſiſtũt in monaſterijs omnimodo deputent,vt illic ſancti or
dinis meditãtes doctrinã primũ poſſint diſcere q̃ ſunt à patribus inſtituta,vt poſtea valeant
docere q̃ ſunt ſancta meditatione percepta,atq; tũc demũ ſi doctrinæ & ſancti op̃is fructu ex-
titerint fœcundati ad ſummã virtutis properẽt exercitio ſanctæ intẽtionis imbuti. Deinceps
aũt quicũq; ad hoc ſanctũ propoſitũ venire diſpoſuerint,nõ aliter illis iteꝝ dabit aſſequi,nec
hoc antea poterũt adiſpiſci,niſi prius in monaſterijs inſtituti,& ſecundũ ſanctas monaſterio-
rũ regulas plenius eruditi,& dignitatẽ honeſtæ vitæ,& notitiã potuerit ſanctę promereri do
ctrinę. Illos aũt q̃s tantũ extrema veſania occuparit,vt in certis locis vagi, ac moꝝ deprauat-
tionibus inhoneſti,vllã prorſus,nec ſtabilitatẽ ſedis,nec honeſtatem mẽtis habere extiterint
cogniti,quicunq; ex ſacerdotibus vel miniſtris vagantes reppererint,aut ſi fuerint prope,cœ
nobiorum patribus corrigendos aſſignent,aut ſi difficile eſt pro ſola honeſtate vigoris ſuę po
teſtati erudiendos inclinent.

VI. ¶Id etiã placuit,vt pro reuerẽtia principis,ac regiæ ſedis honore,vel metropolitani ci C
uitatis ipſius,& conſolatione conuicini Toletanæ vrbis epiſcopi,qui eiuſdem pontificis ad-
monitionẽ acceperint,ſingulis per annũ menſibus in eadẽ vrbe debeant commorari,meſſiuis
ac vindemialibus ferijs relaxatis.Nos autẽ immortali deo,& glorioſo Cindaſiundo principi
ob cuius votũ in hanc vrbẽ ſancta deuotione conuenimus,gratias vnanimiter offerentes,op-
tabili anniſu depoſcimus,vt ſanctæ eccleſiæ catholicæ fidei ſemp ac pacis cumuletur affectus
& memorato principi cũ proſperitate p̃ſentis regni futuri etiã largiantur premia gaudij,ipſo
præſtãte qui in trinitate vnus deus viuit & gloriat in ſecula ſeculoꝝ.Horontius in Chriſti no
mine ſanctæ Emeritẽſis eccleſiæ metropolitanus ep̃s hæc conſtituta definiẽs ſubſcripſi. Si-
militer & alij epiſcopi ſubſcripſerunt,numero,trigintaocto.

Incipiunt capitula concilij octaui Toletani.

¶Allocutio Receceſiunthi regis ad ſynodum.
¶De catholicæ fidei plenitudine
Capitulum primum
¶De incauto iuramento 2
¶De his q ſacroſanctos ordines muneribus aſſequunt, & fautoribus eoꝝ. 3
¶De incontinentibus epiſcopis. 4
¶De incõtinẽtibus pbr̃is,ac diaconibus,& fęminis q̃ talibus coniunguntur. 5
¶De incontinẽtibus diaconibus. 6
¶De his q poſt aſſumpta eccleſiaſticaꝝ dignitatũ officia,ad coniugia redeunt, 7
¶De nõ ordinandis his qui pſalmoꝝ canticorum,ſeu hymnoꝝ ignari ſunt. 8
¶De his q prætextu incõmodæ egritudinis quadrageſimæ ieiunium ſoluunt 9
¶De his qui aut per autoritatem aut per vim ordinati ſunt. 10
¶De cõfirmatõe vniuerſaliũ decretoꝝ. 11
¶De Iudæis. 12

Concilium Toletanum octauum

¶Incipit Concilium Toletanum Octauum celebratum Era. DCLI.
ſexto Calendas Ianuarij.

ANno quinto orthodoxi atq; glorioſi, & vera clemẽtiæ dignitate ꝑcipui Recce-
D ſiunthi regis, cũ oẽs nos diuinæ ordinatio volũtatis eiuſdẽ principis ſereniſſi-
mo iuſſu in baſilica ſanctoꝝ apl'oꝝ ad ſacrũ ſynodi coegiſſet cõgregari cõuen
tũ, dies tandẽ lætitiæ appetitu diutiſſime præoptatus & gratus affuit, & iocun
dus tãto nr̃i pectoris auidiori voto ſuſceptus, q̃to ad remediũ ſalutis extiterat,
anhelantiũ prçcordijs exquiſitus. Cũq; ex more vnuſq́ſq; noſtri ordinis ſedes
debitas occupaſſet, & euentũ rei tranquillæ intẽtiõis expectatio ſuſtineret, adeſt ſereniſſimus
princeps pia religione pleniſſimus, & ſummo laudũ titulo glorioſus, q ſe nr̃o cœtui reddẽs ac
cliuẽ, vt hũc oĩpotẽti dño ꝑcibus cõmẽdaremus aſtans dulcibus vt filius nos cohortatus ẽ ver
bis, grates deferẽs deo virtutũ, ꝙ ſuæ iuſſiõis implẽtes decretũ in vnũ fuiſſemus adunati conci
liũ, ſed cũ tã humilẽ cognouiſſemus eius aĩæ volũtatẽ, & tã ſublimis gloriæ celſitudinẽ vide-
remus accliuẽ, tãta ſumus inde gloria exultatiõis ſuccẽſi, vt grates illi debitas & honorẽ, & læ-
ti redderemus, & cernui, ſed q̃tũ extulerat principẽ humilitatis ordo ſublimis, tantũ ad exer-
citia ſummç virtutis inſtruebãt exẽpla ſacratiſſimi principis formã nr̃æ religionis, tũ relatis
deo laudibus de vnitatis alternç prouẽtu magna nos cũ trãquillitatis gratia allocutus eſt dicẽs.
Et ſi ſummus autor reꝝ me diuæ memoriç dñi genitoris mei temporibus regni ſede ſubuexit
atq; ipſius gloriæ deferẽs participẽ fecit, nũc tñ cũ ipſe requiẽ æternã adeptus eſt mãſionũ, ea
q̃ in me totius regiminis transfuſa iura reliquit ex toto diuina mihi potentia ſubiugauit, vnde
qa regendoꝝ mẽbroꝝ cauſa ſalus eſt capitis, & felicitas populoꝝ nõ niſi mãſuetudo eſt prin
cipũ, votiue decreui vobis corã poſitis & votoꝝ meoꝝ deliberatões ſanctiõe patula reſerare
& ſtudioꝝ apta decreta ſyncera exhibitõe deferre. At vero qa anhelũ pectus ſe in promiſſio-
nũ cõpita diffundit, ne pigritiæ feſſum retardatõis oneribus ſe ſubmittat, longã proſecutionẽ
cõpendio breuitatis aſtrinxi, & q̊d productiõibus loquelaꝝ in cõcione diffundere potui, totũ
in Tomi huius cõplicamento prorſus almç veſtræ ſanctitudini offerre decreui, id magno pre
catu deliberatiõis exhortãs, vt quæcũq; illic tenent̃ aſcripta valido attẽdatis intuitu, ſagaci ꝑ-
ſcrutemini ſtudio, & quæcũq; extiterint placita deo, veſtri oris ad nos ſacro referant̃ oraculo
Accepto deinde oblato nobis Tomo agẽtes dño gratias acclamauimus, gloria in excelſis deo
& in terra pax hoĩbus bonæ volũtatis. Poſt huius exultatiõis beatæ gaudiũ, & cœleſtis gloriç
hymnũ eidẽ ſacro principi bñdiximus, reſeratoq́; tomo, hæc inibi contexta reperimus.
E ¶In noĩe dñi, Flauius Receſiũthus rex reuerẽdiſſimis pr̃ibus in hac ſctã ſynodo reſidẽtib⁹
ſctis epis. Admirabili dono regulã fidei meç ſolidã tenẽs, & inſtructã agnoſcẽs, atq; ĩ honore
eius diadema gloriç cũ cordis hũilitate ꝓſternẽs, illo lætus auditu qđ oẽs reges terrç ſeruiunt
& obediũt deo, eo reuerẽdi pr̃es excelſiori mihi veneratõis honore ſublimes corã vobis adue
nio ĩ grãm mãſuetudinis vr̃æ ſtudiũ cõuocãs, & teſtimoniũ viſiõis vr̃æ me & corã oĩpotentis
dei nutib⁹ tremẽdis acclinãs, referẽs illi corde lçto gr̃as opulẽtas, ꝙ vos clemẽtia volũtatis ip-
ſius ex nr̃æ iuſſu celſitudĩs ad hui⁹ ſanctç cõgregatõis votiuũ dignatus ẽ deducere cçtũ, cõfidẽs
tã mihi q̃ vobis & ĩ ꝑſentiũ ſerie tp̃m, & futuroꝝ lõgitudĩe ſeculorũ ei⁹ adeſſe gr̃ç ꝑmiũ, qm̃
vr̃a cõcordia ĩ cõueniẽdo vnanimũ ac religioſum demõſtratis affectũ, & diſpoſitõis meç ĩ re-
gẽdis populis q̃ piũ ſit poteritis patẽter agnoſcere votũ. Nũc igit̃ qa monẽs ꝑlocutio lõgç di-
ctiõis nõ capit exceſſum, qd de ſctã fide noueri quã cœlit⁹ illapſam mihi ꝑ ſctõꝝ apl'oꝝ frequẽ
tiũq; patrũ ora cognoui, ſeu qd de ſecuturis negotijs ꝓ qbus hũc cõuẽtũ cõgregatiõis coadu-
nari ꝑcenſui ĩtimare decreuerim, ĩ huius tomi ſerie cõſcripta tenete, ac relicta ꝑnoſcite, & cun
ctis q̃ tenori eius nr̃ç amplitudinis ꝑtãs imꝑſſit vr̃ç beatitudinis grauitas effectũ tã eis ꝓmat,
ac miſerãter impẽdat, q̃ noſtrç mãſuetudinis ſerenitas hoc nobis implẽda cõmendat.
F ¶Exordiũ itaq; allocutiõis meç ex diffinitiõe ſanctæ fidei inchoãs, cçtera q̃ futuris ſunt ꝓſe
cutiõibus intimãda, velut ſupra ſoliditatẽ petrç cõſtructurus à deo etiã operis mei çdificiũ cõ
greſſurus, eo cõſequẽtia validius ponã, quo decẽtius firmiſſima ꝑtulerim. Primo itaq; corã ſe
reuerẽtia vr̃a habeat q̊d noſſe nõ ambigit me orthodoxç fidei verã, ſanctã, & ſyncerã regulã
de corde puro, & cõſcia bona pleniſſime hr̃e, veraciter ſcire & firmiſſime retinere, atq; eam ita
cõplecti atq; venerari, atq; diligere, ſicut eã ſctã apl'ica traditio docet, ſicut etiã ſctã ſynod⁹ Ni
cçna cõſtituit, ſicut Cõſtãtinopoli ſctõꝝ patrũ cõgregatio definiuit, ſicut Epheſini primi cœ
tus vnitas affirmauit, ſicut Calcedonẽſis cõcilij definitio ꝑtulit, hãc cũ fidelibus ſeruãs, ad hãc
ſaluãdos ĩfideles inuitãs ĩ hãc ſubiectos ppl'os regẽs, hãc ꝓprijs gẽtibus tenẽdã ĩſinuãs, hãc in
populis alienis annũtiãs, vt ĩ illa glorificãs deũ, & ĩter mortales me ſummç diuinitatis felicitas
aſſequat̃, & ĩ terra viuentiũ hçreditas à me gloriç capiat̃. En reuerẽdiſſimi patres q̃tũ ad verita
tẽ fidei ſanctç ꝑtinuit ex toto animã meã ſuç cõfeſſionis titulos explicuiſſe, honorificentia ve-
ſtra pen-

ſtra penſauit. Iam nunc magnopere arbitror eſſe mihi opportunum quæ tendimus ſocietati
eiuſdē veræ fidei ſtudia ſanctæ operationis innectere, ne hāc aut ſine opibus mortuam habea
mus, aut non plenitudinis ſuæ dignitate ꝑſpicua decidat inhoneſta, dum ſcriptura non ſilente
de qbuſdam inferat, ꝗ dicunt ſe noſſe, deum aūt negant. Vt ergo hanc fidē ſupra lapidē illū ſo
lidatā, quē reprobauerūt qdā ędificātes Idē tñ à dño factus eſt in caput anguli, & ē admirabilis
in oculis nr̄is plenius habeamus, eiuſq; īſignibus decētius exornemur, attēdite cuius opis fru
ctum, cuiuſq; oꝑationis augmētum ſtudijs huius ſanctæ fidei cōſociare velimus, & innectere
quātopere optemus. Itaq; reuolutis retro tꝑibus, ita vos omnēq; populū iuraſſe recolimus, vt
cuiuſcūq; ordinis vel honoris ꝑſona quæ in necē regiā excidiūq; Gothoꝝ gētis, ac pr̄iæ dete-
cta fuiſſet, vl̄ cogitaſſe noxia vel egiſſe, irreuocabilis ſnīæ mulctatus atrocitate nuſquā merere
tur veniæ remediū, vel alicuius tēperātiæ ꝑcipere qualecūq; ſubſidiū. At nunc quia graue one
roſumq; cenſet, quia pietatis actibus graui contradictōe hæc ſnīa reſultare ꝑpendit, & ſic fun-
ditus damnatōis aſtipulatio retinet, ne pietati quæ Apoſtolo ꝓcinēte ad oīa vtilis eſt, ꝗcunq;
adit⁹ reſeruet, vr̄is hæc cōmitto fidēti aīo ſacris ꝑtractāda iudicijs, ac dirimēda ſentētijs, vnde
iam veſtrum erit inſpirante vobis miſeratiōe diuina, ita vtriuſq; diſcriminis tēperare menſu-
ram, ne aut in iuramēto conditio teneat reos, aut impietatis vltio habeat inhumanos, ſicq; vr̄i
nos inſtruat forma iudicij, vt ſubiectos populos, nec in ꝓphanationibus habeamus ſubditos,
nec impietatis vinculis doleamus contaminatos. Poſt huius contētōis alloquiū ſequētiū cau-
ſas negotioꝝ ſimili quoq; ſubiungimus vos intēdere attētione. Decernimus atteſtantes vni-
uerſitatē noſtram ꝑ ſummæ diuinitatis coæqualē, & coæternam, & inſeparabilē trinitatem,
atq; illius myſterij ſacr̄m quod incarnatū dei filium de ſpū ſancto, & Maria virgine pro ſalute
mundi, vera fides in toto orbe denuntiat, atq; aduētum eiuſdē Ieſu Chriſti filij dei noſtri dñi,
quo perimēdi ſunt impij, & regnū eius quo glorificandi ſunt ſancti, vt quæcūq; negotia de ꝗ-
rumlibet quęrelaꝝ auditibus extiterint, patefacta cum iuſtitia & vigore miſericorditer & cū tē
peramēto miſeratōis iuſtiſſimæ concorditer terminent in legū ſentētijs quę aut deprauata cō
ſiſtunt, aut ex ſuꝑfluo, vl̄ indebito cōiecta vident nr̄æ ſerenitatis accōmodāte conſenſu hæc ſo
lum quę ad ſyncerā iuſtitiā, & negotioꝝ ſufficiētiā cōueniāt ordinetis, canonū obſcura quędā
& in dubiū verſa, in meridiē lucidæ intelligētiæ reducatis, oīmq; negotioꝝ cōuētus ordinūq;
ſtatus, ꝗ in veſtrā extiterit deuoluti ꝑn̄tiā, ita maioꝝ regulis cōcordātes iuſtiſſimè, pieq;, ac tē-
perāter cōſtituere ſtudeatis, vt & mihi ꝗ ad ſtudioꝝ fructus bonoꝝ anhelo ꝑs btōꝝ adueniat
& vos ꝗ adimplētes voluntatē dei me non ſpernitis imꝑcantē religio btītudinis æternæ ſuſci
piat, & viſio delectatōis dei ſibi ꝑēniter inhęrere cōcedat. Vos etiā illuſtres viros ꝗ̊s ex officio
palatino huic ſanctæ ſynodo ītereſſe primatus obtinuit, ac nobilitas ſpectabilis honorauit, &
experiētia æqualitatis plebiū rectores exegit, quos in regimine ſocios, in aduerſitate fidos, &
in ꝓſperis amplector ſtrēnuos, ꝑ quos iuſtitia leges īplet, miſeratio legis implet, cōtra iuſtitiā
legū moderatio æqtatis tēperantiā legis extorquet, & adiurās obteſtor ꝑ om̄e illud admirabi
le, & ſolū vnius ſacræ fidei ſacr̄m, & ꝑ venerabilē oīm ſanctoꝝ pr̄m ꝑ quē obteſtor ſctm̄ cōuē-
tum, vt ad cūctę veritatis ac diſcretōis iuſtiſſimæ formulā, ita animos dirigatis, vt nihil à cōſen
ſu ꝑn̄tiū pr̄m, ſanctoꝝq; viroꝝ aliorſum mētis ducētes obtutū, ꝗcꝗd innocētiæ vicinū, ꝗcꝗd
iuſtitiæ proximū, ꝗcꝗd à pietate nō alienū, vel ſoli deo agnoueritis exiſtere placitū, inſtanter
modeſte, & cū om̄i dignemini intētōe cōplere. Sciētes ꝗa in eo ꝗ̊d hæc mea ſobria vota cōple
tis, vos amabiles deo aſſignatis, & ī eo ꝗ̊d decretoꝝ nr̄oꝝ ædicta fauoris exhibitōe corroboro
me vobiſcū, ſil̄ cū dño placituꝝ aſſigno. In cōe iā vobis cūctis, & diuini cultus miniſtris idone-
is, & ex aula regia rectoribus diuini nōis adiuratōe cōſtrictis, adijcio cōſenſionis meæ veꝝ pu-
rūq; ꝓmiſſum, vt ꝗ̊dcūq; iuſtitiæ ac pietati, ſalutariq; diſcretōe vicinū decernere, ſeu adimple-
re cū cōſenſu elegeritis oīa fauēte deo ꝑficiā, & aduerſus cōmoda cōtrouerſiaꝝ ꝓmiſſis illis ꝗ̄
ad domeſticos fidei regula veritatis ꝑtinuiſſe ꝓbauit, adhuc aliud à beatitudinis vr̄æ conuētu
eiuſdē fidei debita ſancta depoſcit cōnectēs me in ſequēdis traditōibus cōfirmo cauſam ꝗ̄ vr̄æ
dignitati probat nō extranea, quamlibet ꝑ me lucrari, Chr̄us exhortet, inimicā ſibi tñ eē nō
ambigit, donec ꝗ̊d ardēter optat, obtineat. Iudæoꝝ. ſ. & vitā moreſq; denūtio, quoꝝ tm̄mo
do noui terrā regiminis mei pollutā eē peſte contagij. Nam cū deus oīpotēs oēs ex hac regio
ne radicitus extirpauerit hæreſes, hoc ſolū ſacrilegij dedecus remāſiſſe dinoſcit, ꝗ̊d aut noſtræ
deuotōis inſtātia corrigat, aut vltōis ſuæ vindicta diſꝑdat. Ex eis em̄ ꝗ̊ſdā traditōis errore ve
tuſto video retinere iura ꝑfidiæ, ꝗ̊ſdā vero ſacri baptiſmatis expiatos ablutōe, ita in apoſtaſiæ
denuo relapſos errorē vt deteſtabilior īueniat in eis ꝓlatio blaſphemiæ, ꝗ̄ in eis ꝗ̊s nondū cō
ſtat purificatos eē regeneratōis ſacræ liquore, ꝓ quo bonæ intētōis agone, & lucro fidei veræ
obſecro reuerētiā beatitudinis vr̄æ atq; ſupra taxato cōteſtor tremēdæ cōiuratōis tenore, vt
abſq; om̄i fauore, abſq; om̄i ꝑſonaꝝ partis ipſoꝝ acceptōe, ꝗcꝗd ad dñi & redēptoris mei Ieſu

Chr̄i veram fidē, verūq; ꝑtinet honorē, de his iubeatis ardēter, & veriſſime deo ac fidei meæ placitā ſnīam dare, vt ſicut mihi diuīa pietas regnū fideliū dedit, cū q̄bus eā cognoſcit, ita q̊q; infideliū aſſeq tribuat lucrū, in q̄bus volūtatis ſuæ fieri bonū, & in eius cōueniſſe cōgaudeā venerabile regnū. Datū ſub die Calēdaꝝ Ianuariaꝝ, anno feliciter q̄nto glorię regni nr̄i. In noīe dn̄i Flauius Recceſiunthus rex hāc fidei & bonæ volūtatis meæ deliberationē manu mea ſubſcripſi.

¶Capitulum Primum.

A ¶Relecta omni pagina vel finita cū glorificaſſemus deū de fidei principalis auditu, & de bonæ voluntatis eius affectu pagēdaꝝ cauſaꝝ cæteraꝝ negotium ſtatim vertimus animū, ſimulq; ſumus exorſi initiū. Tunc primæ narratōis exortu veræ fidei nobis tractatus occurrit, incepimus de illa primitus loq vt inde ſoliditatis auſpicemur exordiū, vn̄ ſacræ ſumpſimus natiuitatis initiū, quatenus aſſertionū ſanctaꝝ forti præmiſſa ſnīa, q̄cq̄d impoſteꝝ ſubſequēter aduenerit de actis negotiorum fortius ſuſtinere valeat ſeriē decretoꝝ. Vnam ergo ſacræ fidei veram profeſſionē veramq; regulam tenere, nos tota virtute, & animi profitemur, & acclamamus, cunctisq; ꝑcipiēdam ac retinēdam plena deliberatōe inceſſanter prædicamus, ſicut à ſanctis Apoſtolis oſtēſa docet̄, ſicut à ſequētibus pr̄ibus orthodoxis diſſerta probat̄, ſicut etiam à ſanctis illis ſynodalibus geſtis verè ſancteq; confirmata dinoſcit̄, in q̄bus Arrij vel Euticetis inſaniſſimus error deprehēdit̄, & radicitus extirpat̄, ſicut deniq; in ſacris miſſaꝝ ſolēnitatibus concordi voce profitemur ac dicimus.

B CRedimus in vnum deum pr̄em omnipotentē factorē cœli & terræ, viſibiliū omniū & inuiſibiliū conditorē. Et in vnum dn̄m Ieſum Chr̄m filium dei vnigenitū, & ex patre natum ante omnia ſecula, deum ex deo, lumē ex lumine, deum veꝝ ex deo vero, natū non factū omouſion patri, hoc eſt, eiuſdē cum pr̄e ſubſtantiæ, ꝑ quē oīa facta ſunt, quæ in cœlo, & quæ in terra, q propter nos, & propter noſtram ſalutem deſcēdit, & incarnatus eſt de ſpū ſancto ex Maria virgine, homo factus & paſſus ſub Pontio Pilato, ac ſepultus, & tertia die reſurrexit. Aſcēdit in cœlos, ſedet ad dexteram pr̄is, inde vēturus iudicare in gloria viuos & mortuos, cuius regni non erit finis. Credimus & in ſpm̄ ſanctū viuificatorē, ex pr̄e & filio procedentē, cū pr̄e & filio adorandū & glorificandū, q locutus eſt ꝑ ꝓphetas. Et vnam Catholicā atq; Apoſtolicam Eccleſiā. Confitemur vnū baptiſma in remiſſionē pctōꝝ, expectamus reſurrectionē mortuoꝝ, & vitam futuri ſeculi, Amē. Huius fidei ſanctæ regula idcirco nūc tractatus recipit aperturam, qꝯ & à ſacris doctoribus abunde cōſtat expoſita, & imminentium cauſaꝝ negotia ad alia trahunt ꝑagenda.

C II ¶Secūdæ diſputatōis occurſu affuit negotiū, tam facile quàm & graue, in quo de refugis atq; ꝑfidis diſputatiōe commota, vtrū ne poſſit eorundē contēperari ſnīa damnatoꝝ, magno ſatis conatu eſt exquiſitū, ſed cum illaꝝ ſeries conditionū ad quas decurſis non longe tēporibus pro eoꝝ penuria hoſtilitatis vaſtitas nos iurare coegerat, noſtris eēt auditibus recēſita, tātam reperimus obligatōis illic ineſſe cēſuram, vt maculaꝝ ſuaꝝ nodoſitas non tm̄ videret̄ prohibitionē dediſſe tranſgreſſionū, quantū cōcluſiſſe viſcera pietatū. Aderat em̄ quod in vtroq; pauor agebat, & ne ſancti nominis prophanatio fieret, & ne m ſeratōis opatio interiret, quia ex dei nominis prophanatōe non aberat quod terrebat, prohibitōe pietatis aderat quod tēdebat. Dū quoq; alterno periculoꝝ obiectu ſibi prolatæ ſnīę repugnarēt, periclitabamur ancipites in bifido partiū diſſidētium calle, quo direptōis tramite iudiciū properaret. Sed cum greſſibus diſputatōis noſtræ eēt difficultatis congreſſio, & de via nos deieciſſet ꝓperandi, tandē relicto diſcrimīe cum fragore ſingultuū, & imbribus lachrymaꝝ ad deū qui pietatis fons ē verba ſimul, & corda conuertimus orantia. Spira ſancte ſpūs, & ducito nos in portū volūtatis tuæ ſedatis fluctibus ignorantiæ noſtræ, ecce em̄ periculoꝝ ſyrtes in littore curſus noſtri ꝓueniūt, atq; hincinde obuiantibus naufragioꝝ obicibus quo diſputatiōis noſtræ vela pādamus attētōis conſideratōe non cernimus, ſed aſpira tu ſancte ſpūs & dato nobis te donāte noſſe q̄d iubeas, ac te iubēte implere poſſe quod iuſſeris, vt ꝑluſtrando illumines q̄d neſcimus, & adiuuando ꝑficias, q̄d implere pauemus. Simus ergo in te requieſcētes, & erroneoꝝ fluctuū pauoribus abiectis commercia nos iube diſponere pacis. Inchoemus illa quæ & in gloriā tuæ oīpotētiæ conferant̄, & humanæ ſaluti te annuēte donent̄. Temporibus non ꝓcul excurſis cū quorundam refutatoꝝ tumultuoſa ſeditio frequēter vaſtatōes terris inferret, & ſcādala populis cū excidijs irrogaret, adeo vt captiuoꝝ turmas ducerēt, & deſolatōes Eccleſiaꝝ facerēt, quæ tali concuſſæ ſunt peſte, vt q̄libet conatus nequeat reparare, exactū eſt vi potius neceſſitatis exortæ quā deliberatōe iudicij vt cōtra eoſdē eiſdēq; ſimillimos cū om̄i ferè populo acerrima iuramēta daremus. Vnde iuraſſe nos ꝑ attrectationē diuini noīs cōditio iuramēti demōſtrat, & ne reſolui q̄at ſacræ ſcripturæ autoritas īſtat. Scriptū nāq; in Exodo ē: Nō aſſumes nomē dn̄i dei tui in vanū, nec inſontē em̄ habebit dn̄s eū q aſſumpſerit nomē dei ſui fruſtra. Itē in Leuitico:

Non ꝑ-

Non ꝑiurabis noīe meo, nec pollues nomē dn̄i dei tui, ego dn̄s. At vero q̄ illata ꝑiuraꝝ acerbitas reſolui poſſit, ac debeat, tam vinculoꝝ & lamētoꝝ hoꝝ aſperitas inſinuat, q̄ eiuſdē authoritatis dn̄icæ ꝓcepta commēdant, etem̄ iuxta veterē tranſlationē ita quoſdā ꝑ Eſaiā graui exprobratōe dn̄s increpat, & arguit, dicēs: Væ filijs deſertiōis, dicit dn̄s, feciſtis Conciliū non per me & ſponſionē, non ꝑ ſpm̄ meum, adiecere pc̄tm̄ ſup pc̄tm̄. Itē in Hieremia: Iniquitates noſtræ declinauerunt omnia, & pc̄tā noſtra amouerunt bona à nobis, quia inuēti ſunt in populo meo impij, & loquētes vana, ſtatuerunt ad diſpergēdos viros, & comprehēderunt, vt laqueus venantis plenus volatilibus, ſic domus eoꝝ plenæ dolo, & itē per eundē: Væ mihi anima mea, q̄ perijt reuertēs à terra, & q̄ corrigat inter homines non eſt, oēs in ſanguine iudicant, vnuſq́ſq; proximū ſuum tribulat, oēs in malum ſuas manus præparant. Beneficētiæ certè quæ diuinis oculis tanto eſt gratior, quāto & inuenit eē præſentior, ſic nos Eſaias inſtruit, dicēs: Diſſolue colligatōes impietatis, ſolue faſciculos deprimētes. Paulus etiā vas electōis, pietas ad oīa vtilis eſt. Et Iacobus: Iudicium ſine mīa illi fiet, q̄ non fecit mīam. Supexcellit aūt mīſericordia iudicio. Iohannes itē: Qui odit frēm ſuum homicida eſt, & ſcitis, quia oīs homicida non habet vitam æternam in ſe manentē. Et ꝑ ſemetipſum veritas. Diligite inimicos vr̄os, benefacite his q̄ vos odiunt, & iteꝝ: Dimittite, & dimittet̄ vobis. Si aūt non dimiſeritis, nec pater veſter cœleſtis dimittet vobis pc̄tā veſtra. Ecce ſunt dn̄icæ iuſſionis hinc inde aſtipulata firmiſſima cautione præcepta, ac proinde q̄ ſunt diuini oris proſecutōe taxata manebunt ꝑ oīa æterna lege præfixa. Quid ergo? Et iuramēta iuſtitiæ & iuramēta pacis ſibi contraire narrabimus dum ſcriptū ſit, mīa & veritas obuiauerunt ſibi, iuſtitia & pax complexæ ſunt ſe? At q̄ cōtrouerſiaꝝ lapſus eſſe intētione faſſi ſumus, & cum vnius partis aſſertionē narrauimus non impendēdam, cur alterius aſſertio partis iacturæ patiet̄ inſtantiam? Et quia iuramēti cuſtodia vltionē non tēperat pauescēdam, Idcirco impietatis atrocitas mortē pariat execrandam? abſit. Etem̄ ſi publicis ſacroꝝ geſtis (quod deus auertat) à q̄buſlibet illicita, vel non bona extitiſſe conditio allegat̄, quę aut iugulare animam patris, aut agere compelleret ſtuprum ſacratiſſimę virginis, nunq̄d tolerabilius eſſet ſtultæ promiſſionis eijcere vota, quàm inutilium promiſſoꝝ cuſtodia, exhorrēdā criminū implere mēſuram? Quod ſi ita eēt, quomodo crederet̄ vnius obſeruantia iuſſionis fons pietatis, cū emitteret tribulos vltionis? Aut quænam illa eēt ſacræ obſeruatio legis, quæ ſacrilegia committeret probitatis? vel cuius mēſuræ iniq̄tas videret̄, vt ex vnius præcepti cautela necis exoriret̄ immanitas truculēta? At nunc non ita contēdimus vt contētionum diuortijs concitatis noſipſos contētionis certaminibus miſceamus, eſt vera pax in vtroq; q̄d dicimus, q̄ ſic ſpūs ſc̄tūs iter noſtrū, ac curſum tēperat, vt in nullo deuius nos caſus à diſpoſitōe ſecludat. Vn̄ plena iā voce, pleniori fide, pleniſſimaq́; intētiōe ꝓdicimus, atq; in tota ſanctæ Eccleſiæ vniuerſitate, ꝓdicamus pariter & optamus, nulla ꝓphanatōe ſolius & ſummæ diuinitatis nomē exiſtere aſſumēdum, nullo ꝑiurio ſacrilegij indebito ꝓphanandum, nullo vnq̄ contactu fallaciæ contingēdū. Nam ſi atteſtante veritate propter ꝓphanationē ꝑiurij euitandam prohibet̄ omnino iurare, cum dr̄, ſit ſermo veſter, eſt, eſt: non, non: quod aūt plus ē, à malo eſt, quomodo impunitū erit nomē tantæ gloriæ voluntariè prophanaſſe, dum in eo taxata fides dinoſcit̄ interiſſe? vel quatenus pacis fœdera inter gentiū diſſidia ligabunt̄, ſi non iuramēti pacta ſanctiori integritate ſeruent̄. Etem̄ omne q̄d in pacis fœdera venit, tūc ſolidius ſubſiſtit, cū iuramēti hoc interpoſitio roborat, ſed & om̄e q̄d animos amicoꝝ conciliat tūc fides durat, cū ea ſacramēti vincula ligant. Omne etiam q̄d teſtis aſtipulat̄, tūc verius conſtat cū id adiectio iuratōis affirmat, q̄d ſi & geſtis deficiat, nocētis fidē ſola iuriſiurandi taxatio manifeſtat, hinc vt mētibus humanis diuina volūtas pāderet q̄d volebat, ne labās fragilitas ꝑ incerto teneret, q̄d inuiolatæ veritatis promiſſio exprimebat ꝑ Eſaiam loquit̄, dicēs: Ego dn̄s & non eſt alius, in memetipſo iuraui. Si ergo tantæ īſtitutōis limite ſunt votiua iuramēta ſeruanda q̄s alienus à veritate conſtituat execrabilr̄ violanda. Stabunt ergo ſacrę authoritatis viuifica iuſſa, nec vana prophanatōe erunt aliquatenus temeranda. Veꝝ ne iuramēta quæ data ſunt, videant̄ in nos ita penitus miſerationū cōcluſiſſe ꝓcordia, vt nullā de pietatis affectu animæ viſcera concipiāt īdulgētiā pariturā ſic ſtabilitis cōtractibus iuramēti ſinū mīæ aperimus, atq; illa cūctis deo placita miſereri cēſemus, vt nos nec iuramēti teneat cautio reos, nec īhūanitas faciat execrādos. Occurrere certe miſeroꝝ ruinis debet, ſubſidio vnuſq́ſq; quo valet & ex releuatōe alienæ vīdictæ à ſe dei amouere vīdictā, libat em̄ dn̄o ꝓſpera q̄ ab afflictis pellit aduerſa, vn̄ Iob iuuāte paſſiōis experiētia impēdēs patiētibus paſſionis ſuæ patiētiā memorabat, ſuaꝝ virtutū cathalogū texēs inter cætera ſic cōnectit, bn̄dictio ꝑituri ſup me veniebat, & cor viduæ cōſolatus ſum. Et paulopoſt: Flebā quondā ſup eo q̄ afflictus erat, & cōpatiebat̄ anima mea pauperi. Hinc & Salomō: Erue eos q̄ ducunt̄ ad mortē, & q̄ trahunt̄ ad īteri: ū liberare neceſſes, q̄bꝰ ſanctę autoritatis īſtructi decretis, nec ſc̄tm̄ nomē ꝓphanaſſe nos cōſtat, q̄d nullatenus pro

nus pro

nus pro ſanandum ius noſtræ prædicatōis inſinuat,& indulgentiæ viſceribus adapertis, licet
oris ſui ꝓfeſſione dānati difficile mereanť abſolui,iuxta quod ſcriptum ē:Sanguis tuus ſup ca-
put tuum,os em̄ tuum locutū eſt aduerſum te.Iteꝝ,ex ore tuo condēnaberis,& ex ore tuo iu
ſtificaberis,tamē pietatis intuitu,& præcedēti viam pandimus,& mīam prorogamus,huius
ſanè promiſſionis incautæ crudam,cruētamq́ʒ tēperare ſnīam,illa quàm maxime compelli-
mur cauſa,quod hæc duo mala licet ſint oīno cautiſſime præcauēda,tamē ſi periculi neceſſi-
tas ex his vnum tēperare compulerit,id debemus reſoluere,quod minori nexu noſciť obliga
ri,ꝗd aūt ex his leuius,ꝗd ve ſit grauius pietatis acumine veſtigemus.Etem̄ dum ꝑiurare com-
pellimur,creatorē quidē offendimus,ſed nos tantummodo maculamus.Cum vero noxia ꝓ-
miſſa complemus,& dei iuſſa ſupbe contēnimus,& proximis impia crudelitate nocemus,&
noſipſos crudeliori gladio trucidamus.Illic em̄ duplici culpaꝝ tęlo ꝑcutimur,hic tripl'r iugu-
lamur.Reſtat ergo vt hac noſtra ꝑgat ſnīa qua mīæ patuerit via,quę ita in domino probať ac-
cepta,vt plus iam cupiat q̄ ſacrificia veneranda,dicēte ip̄o.Miſericordiā volo & non ſacrifici
um.Hac indulgētiæ cōceſſa licētia miſeratōis ipſius opus in glorioſi prīcipis ptāte redigimus
vt ꝗa deus illi miſerēdi aditum patefecit,remedia pietatis ipſe quoqʒ nō deneget.Quę ita prin
cipali diſcretōe moderata ꝑſiſtant,vt & illis ſit aliquatenus mīa contributa,& nuſquàm gens
aut pr̄ia ꝑ eoſdē aut periculū quodcunqʒ ꝑferat aut iacturam,hæc miſeratōis obtētu tēperaſſe
ſufficiat.Cæteꝝ quæcunqʒ iuramēta pro regiæ ptātis ſalute,& conturatōe gētis & pr̄iæ,vl'ha
ctenus ſunt exacta,vel deinceps extiterint exigēda,omni cuſtodia,omniq́ʒ vigilantia indiſſo-
lubil'r decernimus obſeruanda,à mēbro cū truncatōe mortiſq́ʒ ſnīa religione penitus abſolu-
ta.Sed ne prauaꝝ mētium verſuta nequitia noſmetip̄os ad ꝑiurij quandoqʒ deuocet culpam,
nec à ſanctæ fidei regula hanc aſſerat venire ſnīam,tam diuinæ authoritatis oracula,quàm p̄-
cedētium pr̄m aſſerta huic narratōi curauimus innectēda.Etem̄ immutabilis deitatis,licet di-
cta ſint firmiſſima,crebro tamē eius & iuramēta leguť & pœnīa,quæ in ſacris extant myſte-
rijs adoperta.Iurare nāqʒ dei ē à ſe nullatenus ordinata conuellere,pœnitere vero eadē ordi-
nata cum voluerit immutare.Sic em̄ ꝑ Hieremiā dicit:Repēte loquar aduerſum gētē,& aduer
ſum regnum,vt eradicē,& deſtruam,& diſꝑdam illud,ſi pœniam egerit gēs illa ſup malo ſuo
quod locutus ſum aduerſus eam,agam & ego pœnīam ſup malo qđ cogitaui,vt facerē ei.Et
ꝑ Ezechielē.Si dixero iuſto viro ꝙd vita viuat,& conuerſus à iuſtitia ſua fecerit iniꝗtatē,oēs
iuſtitiæ eius obliuioni tradenť,& iniꝗtate ſua quam opatus eſt in ip̄a,morieť.Si aūt dixero im
pio,morte morieris,& egerit pœnīam à pc̄tō ſuo,vita viuet,& nō morieť.Si ergo noſtra con
uerſio ſic diuinā mutat ſnīam,cur miſeroꝝ tantæ lachrymæ,vl'preſſura tam crudam non tēpe
rant ex miſeratōe vindictā? Hinc etiā Iſrahelitico populo ſæpe vltio ꝓmiſſa ſuſpēdiť,& Nini
uitaꝝ ꝑditio diuinæ ſnīæ ꝑmutatōe ſedať.At vero illuſtrium laudum titulo præclarus author
Ambroſius in libro de officijs primo huiuſce rei cauſa,ſic loquiť:Eſt etiam contra officiū non-
nunquàm promiſſum ſacramētum cuſtodire,vt Herodes ꝗ iurauit quoniam quicꝗd petitura
eēt,daret filiæ Herodiadis,& necē Iohannis præſtitit,ne promiſſum denegaret.Nam de Iepte
quid dicam ꝗ immolauit filiā quę ſibi victori primū occurrerat,quo votum impleret ꝙd ſpo-
ponderat,vt ꝗcꝗd ſibi primū occurriſſet,offerret deo.Melius fuerat nihil tale ꝓmittere,quā
ꝓmiſſum ſoluere parricidio.Itē in libro.3.Primū ergo ſyncerum oportet eē affectū,& vnuſ-
quiſqʒ ſimplicē ſermonē proferat,vas ſuum in ſanctitate poſſideat,nec frēm circūſcriptōe ver
boꝝ ſeducat,nihil ꝓmittat inhoneſtum,ac ſi ꝓmiſerit,tolerabilius eſt ꝓmiſſum non facere,
quàm facere quod turpe ſit.Sæpe pleriqʒ conſtringūt ſe iuſiurādi ſacr̄o,& cū ipſi cognouerint
ꝓmittēdū non fuiſſe,ſacr̄i tamē contēplatōe faciunt quod ſpoponderint,ſicut de Herode ſu-
praſcripſimus,ꝗ ſaltatrici præmiū turpiter promiſit,crudel'r ſoluit,turpe eſt quod regnū pro
ſaltatōe promittiť,crudele quod mors pro ꝓfeſſa iuriſiurandi religione dať.Quanto tolerabi-
lius tale fuiſſet ꝑiuriū ſacr̄o?& poſt pauca de Iepte diſputans,miſerabilis neceſſitas quæ ſoluiť
parricidio.Melius eſt votū non ſoluere,quàm id ꝙd ſibi is cui promittiť,nolit exolui,& poſt
paululum.Non ſemp igiť promiſſa ſoluēda omnia ſunt.Deniqʒ ipſe deus ſicut ſcriptura indi-
cat,frequenter mutat ſuam ſententiam.

A ¶Vir quoqʒ ſunctiſſimus Auguſtinus veſtigatōis acumine cautus inueniēdi arte præcipuus,
aſſerēdi copia profluus,eloquētiæ flore venuſtus,ſapīæ fructu fœcūdus,hæc in ſuis narrat aſſa
tibus.Duo ſunt omnino genera mēdacioꝝ,in ꝗbus non magna culpa eſt,ſed tamē non eſt ſi-
ne culpa cum aut iocamur,aut pro miſericordia mētimur,illud primū in iocando non ē ꝑni-
cioſiſſimū,quia non fallit,nouit enim ille cui dicitur,ioci cauſa eſſe dictum,ſecundum autem
minus eſt,ideo quia retinet nonnullam beneuolentiam,idem ipſe:Non auferat(inquit) veri-
tas miſericordiā,nec miſericordia impediat veritatē,ſi em̄ pro veritate,aut quaſi rigida veri-
tate oblitus fueris mīam,non ambulabis in via domini,in qua mīa & veritas obuiauerunt ſibi.

Beatus etiã papa Gregorius & vitæ meritis honorãdus atq; in ethicis aſſertõibus penè cunctis
merito ꝓferẽdus, ſic in libris infert moralibus: Quia ergo Beemoth iſte tã inexplicabilibus mo
dis ligat, vt plerũq; mẽs in dublo adducta, vñ ſe à culpa ſoluere nitit, inde culpa artius aſtringa
tur recte dr̃. Nerui teſticuloꝝ eius ꝑplexi ſunt, argumẽta nãq; machinationũ illius, quo magis
relaxant vt relinquãt, eo magis implicant vt teneãt. Eſt tñ quod ad deſtruẽdas verſutias vtili-
ter fiat, vt cũ mens minori & maximo pc̃tõ cõſtringit, ſi oĩno nullus ſine pc̃tõ aditus euadẽdi
patet, minora ſemꝑ eligant, qa & q muroꝝ ambitu ne fugiat, claudit, ibi ſe in fugam ꝓcipitat,
vbi breuior murus inuenit. Noſtri quoq; ſeculi doctor egregius Eccleſiæ Catholicæ nouiſſi-
mũ decus ꝓcedẽtibus, ætate poſtremus, doctrinæ comparatõe nõ infimus, atq; & quod maius
eſt iam ſeculoꝝ finitoꝝ doctiſſimus, cũ reuerẽtia nomĩandus Iſidorus in libro ſñiaꝝ ſcd̃o hæc
pro tali narrat negotio. Non eſt conſeruandum ſacr̃m quod malè & incautè ꝓmittit, velut ſi
quiſpiam adulterę ꝑpetuã cum ea ꝑmanẽdi fidẽ polliceat. Tolerabilius ẽ em̃ non implere ſa-
cramẽtum, quàm ꝑmanere in ſtupri flagitio. Similiter in ſynonimis: In malis promiſſis reſcin
de fidẽ, in turpi voto muta decretum, quod incautè vouiſti, impia ẽ promiſſio quæ ſcelere ad-
implet. Hæc de ſacris paginis authoribusq; pręcipuis breuiſſime ſufficiat prælibaſſe. Nam plu
rima colligere poterit q hæc attẽtius legẽdo quæſierit. Cæteꝝ qbus hæc nequaq̃ ſufficiunt,
vel hinc ſumant cũ rubore ſilẽtium quia optat vas electõis anathema eẽ à Chriſto pro fratri-
bus ſuis quàm ꝑdurare crudelibus in delictis.

III ¶Tertio ratiocinatõis alloquio doluimus contra priora monita pr̃m vota, ꝑniciofiſſi- A
ma poſteroꝝ, nam quanto frequẽtius illi noxia vetuerunt, tanto ſtudioſius iſti ꝑpetrare veti-
ta nõ quieſcũt. Sicq; ꝑ contrariũ quod penitus occũbere debuit, inſultare nõ deſinit, & res quę
tot exciſa decretis areſcere potuit, ad vicẽ lernei capitis (vt ferunt fabulæ) trũcata vireſcit. De
niq; quod nõ ſine magno dolore dicẽdum ẽ, reperiunt quàmplurimi negotio muneris ꝑituri,
mercari velle grãm ſpũs ſancti dum ille pręmiũ donat, vt põtificalis ordinis ſui ſublime culmẽ
accipiat oblitus verboꝝ Petri, q dixit ad Symonẽ: Pecunia tua tecũ ſit in ꝑditionẽ, qm̃ donũ
dei exiſtimaſti ꝑ pecuniã poſſideri, proinde qa & vſitatũ eſt tm̃ malũ, & maioꝝ frequẽter cõ
ſtat mucrone ſucciſum, nos quoſq; huic vulneri cãceroſo ignitũ quod ſupeſt adhuc iniicimus
ferrum, decernẽtes oĩno, vt qcunq; deinceps propter accipiẽdam ſacerdotij dignitatẽ, quodli
bet præmiũ fuerit detectus obtuliſſe, ex eodẽ tẽpore ſe nouerit, anathematis opprobrio cõdẽ
natũ atq; à participatõe Chr̃i corporis & ſanguinis alienũ, ex quo illũ conſtat execrabile Chr̃i
ꝑpetraſſe flagitium. Quod ſi aliqs extiterit, q accuſet, ille qui hunc ordinẽ muneꝝ fuerat acce-
ptõe lucratus, & ſuſcepto honoris gradu priuet, & in monaſterio ſub ꝑhẽni pœnĩa religet, illi
vero q hac cauſa muneꝝ acceptatores extiterint, ſi clerici fuerint, honoris amiſſione mulctẽ-
tur. Si vero laici, anathemate ꝑpetuo condemnẽtur.

IIII ¶Quartæ congregatõis euẽtu obuius ſeſe nobis intulit pontificalis culminis lapſus, q̊- B
niam añ flere quàm diſponere cómpulſi ex ordine ſumus, nam dum ſcd̃m carnis aſſumptę my
ſterium Eccleſiæ ſuæ fuerit dignatus caput exiſtere Chr̃us, merito in mẽbris eius intẽtio epi-
ſcopoꝝ officia ꝑagere cernit oculoꝝ. Ipſi em̃ de ſublimioribus celſitudine ordinis regunt, &
diſponunt ſubiectas multitudines plebium, vñ quanto ipſi frequẽtius fiunt ductores, tãto me
ritoꝝ lumine debẽt præfulgere, quapropter oẽs Ep̃i inter cætera virtutum ornamẽta nitore
carnis debẽt propẽſius enitere, vt ex hoc audiẽtes munditiam appetant, ex quo doctores im-
mũditia nõ deturpat, adeo vt ſi deĩceps ep̃i detecti fuerint execrabilibus flagitijs cũ qbuſlibet
fœminis pollui, ac familiari peculiaritate verſari, nouerint ſe irreuocabili ſñia pr̃m vlciſci, id ẽ
& loci & ordinis dignitate priuari.

V ¶Quintæ actõis impulſu ꝑuenit ad totius Conicilij ſacrum auditum, quoſdam ſacerdo- C
tes & miniſtros obliuiſcẽtes maioꝝ & veteꝝ conſtitutoꝝ, aut vxorum, aut quarumcunq; fœ
minaꝝ immunda ſocietate. & execrabili contagione turpari, & peſſima cordis obſtinatione,
tam ſacris lr̃is quàm pr̃m regulis obuiantes, nec leui quidẽ reſpiramine contemplantes, quod
ſcriptum eſt: Sancti eſtote, quoniam & ego ſanctus ſum, dicit dominus, & illud Apoſtolicum:
Mortificate mẽbra veſtra, quæ ſunt ſuꝑ terram, id ẽ, fornicationẽ, & immunditiam, concupi-
ſcẽtiam malam, & auaritiam, qbus quanto eſt ꝑtinacior vis in malis, tanto authorum conue-
nit obuiare decretis, propter quod flagitijs detectis ſpecialiter hoc à ſancto Concilio definit,
vt oẽs epiſcopi ad ipſum in ſuis quærere, ſolicitè curẽt. Et cum hoc veriſſime reperire potue-
rint, oẽs placita cautione taliter diſtringant, vt nũq̃ vlterius tam abominanda cõmittant, mu
lieres vero ſeu liberæ ſint, ſeu ancillæ tam turpiter ſocietatæ, ita omnimode ſeparent, aut cer
te vẽdant, vt vlterius ad conſocios ſui criminis reuertẽdi omnẽ habeant aditum denegatum.
Illi vero ſi omnino coerceri nequiuerint vſq; ad exitum vitæ ſuæ monaſterijs deputati diſci-
plinis monaſticis maneant omnino ſubiecti.

¶Sextę

D VI ¶Sextæ diſcuſſionis obiectu quorundam male ſibi conſciorꝫ patuit denotatũ elogium nam relatũ eſt nobis quoſdam ſubdiaconos poſtq̃ ad ſacri ordinis ꝑuenerint gradum, nõ ſolum carnis immuditia ſordidari, cũ ſcriptũ ſit: Mundamini q fertis vaſa dñi, ſed etiã (q̊d dictu nephas eſt) quoq; vxoribus copulari, aſſerẽtes hoc ideo ſibi licere, qa benedictionẽ à põtifice neſciũt ꝑcepiſſe. Proinde om̃i excuſationũ diſciſſo velamĩe id ꝑcipimus obſeruari, vt cũ ijdem ſubdiacones ordinant cũ vaſis miniſterij bñdictio eis ab Ep̃o det, ſicut in qbuſdam Eccleſijs vetuſtas tradit antiqua, & ſacra dinoſcit conſuetudo ſubſtare prolata, om̃i penitus ab illis ſorde mulierꝫ ac familiaritate remota. Quod ſi hoc vulnere deinceps fuerint ſauciati, mox erunt ſub pœnitẽtiæ oneribus vſq; ad extremũ vitæ monaſterijs religandi.

E VII ¶Septimæ aſſertõis acceſſu adijt cœtũ noſtrũ tam inuerecũda progreſſio, quàm ignobilis ac deteſtãda præſumptio, quoſdam em̃ aut euẽtu neceſſitatũ, aut metu periculorꝫ ab epiſcopis ſumpſiſſe nouimus Eccleſiaſticarꝫ officia dignitatũ. Et quoniam cũ illis hæc imponerent, id ſibi fieri noluiſſe teſtati ſunt, idcirco id ſpernere atq; ad priſtina pertẽtant coniugia, moresq́; redire, tam nequiter cœleſtia iura ſoluẽtes, quàm prompte ſeculi extãt illecebris inhiantes. Qua de re noſſe nos conuenit, quod ep̃alis eminẽtiæ diuinæ authoritatis nõ immerito ſacris oĩbus eſſe ſumma percẽſuit, quæ cæteris ſacerdotibus exercẽda ꝓhibuit, ſcilicet templorꝫ dei ſacrationẽ, chryſmatis bñdictionẽ, ſacrorumq́; ordinũ reſtitutionẽ, quæ tamdiu aliter ordinata ꝑſiſtunt, quàm excellẽtiſſime conferunt, quia & tanto ab eis ſingulariter impẽdũtur, quanto eidẽ ſummo culmini ꝑagẽda ſeruant. Quomodo ergo quod in ſe recipit à ſe reijcere poterit, cum hæc à nullo altero conferri, quàm à ſolis põtificibus nouit, qbus nec ligata ſolui, nec ſoluta potuerũt ab aliquo religari? Sic em̃ ad Petrũ veritas ait: Quodcunq; ligaueritis ſup terrã, erit ligatum & in cœlo, & quodcunq; ſolueritis ſuper terram, erit ſolutũ & in cœlo, nequaq̃ aliquando poterit ꝓphanari quod diuina iuſſione ſimulq́; Apoſtolicæ traditiõis authoritate ſacrũ noſcit extitiſſe. Verꝫ ſicut ſanctum chriſma collatum, & altaris honor euelli non queunt, ita quoq; ſacrum decus honorꝫ, quod his compar habet, & ſocium qualibet fuerit occaſione ꝑceptum manebit om̃imode inconuulſum. Ad extirpandũ vero radicitus huius callidæ machinatõis inutile argumẽtum, id ſibi rationabiliter dari noluerũt, in obiectu q̊d ſacro ſancti baptiſmatis inap̃ꝑciabile donũ eſt ſemꝑ, & ſępe nõ ſolũ nolẽtibus verꝫ etiam (quod maius eſt) neſciẽtibus impartit, ſed hoc à nullo penitus ꝓphanari ꝑmittit, q̊d ſi & hoc opponit, nec dum rõnis capacẽ exiſtere q hoc ꝓbat accipere, hinc om̃imodo cognoſcãt, quia ſi maiores impunę non deſerũt, quod paruuli vel neſciẽdo vel nolẽdo ꝑcipiunt, quanto magis non conuenit violari, quod pro mortis aut pœnarꝫ euadẽda ꝑnicie occulta dei diſpẽſatione dinoſcitur obueniſſe? Recedant ergo talium deſideriorꝫ ſine verecũdia impudorati fauores, & licet inuiti ꝑceperint quod nõ merebant habere, libẽter tamẽ ob cœleſte retineãt meritũ, quod nolẽdo ꝓpter terrenæ cõſecuti ſunt neceſſitatis euẽtũ, vt tam inuiti appetãt bona diligere, quã ſpõte vident deſidẽtes impugnare. Quod ſi qs poſt hoc ꝑhẽnis diſpoſitõis ædictũ nõ ſynceriter ſacris inhæſerit cultibus, & abijciẽs à ſe grãm quam accepit, relabit ad cõiugiũ, moresq́; ſeculi attẽtauerit, vl' eũ redire ad hoc cõſtiterit, mox om̃i Eccleſiaſtici ordinis dignitate priuet, & vt apoſtata à ſanctæ Eccleſiæ liminibus, & ſocietate fideliũ habeat prorſus excluſus, monaſterij clauſtris donec vixerit ſub pœnitentia retrudendus.

F VIII ¶Reperimus quoſdam diuinis officijs mancipatos, tanta neſciẽtiæ ſocordia plenos, ita lrãrꝫ & diſciplinæ ignaros, vt nec in illis ꝓbent inſtructi competẽter ordinibus, qui quotidianos verſant in vſus. Proinde ſolicite conſtituit atq; decernit, vt nullius cuiuſcunq; dignitatis Eccleſiaſticæ deinceps ꝑcipiant gradum, qui non totum pſalterium, vel canticorꝫ vſualium, & hymnorꝫ, ſiue baptizandi ꝑfecte nouerint ſupplemẽtum. Illi ſanè qui iam honore dignitatum fungunt, huiuſce tamẽ ignorãtiæ cæcitate vexant, aut ſponte ſumant intẽtionẽ neceſſariam perdiſcẽdi, aut à maioribus ad lectõis exercitia cogant inuiti. Abſurdum ſiquidẽ eſt eos, qui cæteros ſimpliciores & laicos habẽt docere, quibus & diſciplinæ & vitæ debẽt eſſe, veluti quoddam ſpeculum ad alicuius ordinis, vel dignitatis ꝓmoueri ſtatum, qui legẽ Dei ignorãt, nec literarꝫ ſaltẽ mediocritate ſunt inſigniti. Nullus igit ad ſacra dei myſteria tractanda veniat illotus aliquis. Ignorãtiæ tenebris cęcutiẽs, ſed ſolus is accedat, quẽ morum innocentia & literarum ſplendor reddunt illuſtrem, aliter ordinaturis & ordinandis imminente impoſterũ dei & eius Eccleſiæ vindicta.

G IX ¶Nonæ intẽtõis admonitu detecta eſt ingluuies horrẽda voratuũ quæ dum freno parſimoniæ non aſtringit, religioni cõtraire monſtrat, dicẽte em̃ ſcriptura: Qui ſpernit minima paulatim decidit, illi tantæ edacitatis improbe graſſant vt cœleſtia, & penè ſumma cõtẽnere videant. Et etiã qcũq; quadrageſimæ dies quæ anni totius decimæ putant, quæ & in oblatõe ieiunij dño cõſecrant, qbus etiã ſaluberrimę cõditio hũani gñis expiat, dũ à q̃tuor mũdi parti

bus ad

bus ad hanc homo religionē crediturus adducitur,& quatuor elemētis formatur,& propter
tranſgreſſionē decalogi quatuor decies cōuenienter affligitur,illi qui temerarie,hæc oīa con
temnunt,nec voracitatis ingluuiem frenāt,& quod peius eſt paſchalia feſta illicitoꝝ eſuum
perceptione prophanāt,ꝗbus ex hoc adeo acerrime interdicitur,vt quiſq; ſine ineuitabili ne
ceſſitate,atq; fragilitate,& euidēti languore,ſeu etiā impoſſibilitate ætatis,diebus quadrage-
ſimæ eſum carniū p̄ſumpſerit attentare,nō ſolū reus erit reſurrectiōis dn̄icæ, verūetiā alienus
ab eiuſdē diei ſancta cōmunione & hoc illi cumuletur ad pœnā,vt ipſius anni tēpore ab omni
eſu carniū abſtineat gulam,ꝗa ſacris diebus abſtinentiæ oblitus eſt diſciplinā. Illi vero quos
aut ætas incuruat,aut languor extenuat,aut neceſſitas arctat,non ante prohibita violare pr̨-
ſumant,q̄ à ſacerdote permiſſum percipiant.
X. ¶Decimæ colluctationis aſſenſu moleſtis actibus ꝗbus ſagax indagatio pietatis obuia- A
ret,decreuit,non tam bene regendi licentia,q̄ ſe manſuetudo impugnaſſe probat,ſatis(vt opi
namur)illi & glorioſi principis & decreto ſanctæ ſynodi huius cōtradictū eſſe conſpeximus.
Ita enī ſanctus ſpūs per vtraſq; definitiones mortaliū corda perflauit,vt vitali flatu verborū
imposterum omnem exureret male concupiſcentium rabiem animorum. Actum nanq; eſt
definitionibus ipſis,vt quia pietatis diuinæ incomprehenſibilis natura ſe conditioni morta-
lium in vnione perſon̨ coniunxit myſterio redemptionis human̨. Nos quoq; membra ca-
pitis huius & perfidiæ malū & concupiſcentiā,quæ radix maloꝝ eſt omniū,& auaritiam qų
inuenitur ſeruitus idoloꝝ pari ſimul igne ac mucrone totoq́; artificio radicitus euellamus ac
deſecemus. Ab hinc ergo deinceps ita erunt in regni gloriā præficiendi rectores,vt aut in vr
be regia,aut in loco vbi princeps deceſſerit cū pontificum maioꝝq́; palatij omnimodo eligā
tur aſſenſu,nō forinſecus cœtu,aut cōſpiratione paucoꝝ,aut ruſticaꝝ plebiū ſeditione tumul
tuoſa,ſed erunt catholicæ fidei aſſertores,eāq́; & hanc qų imminet Iudæoꝝ perfidiā & cun-
ctaꝝ hæreſum iniuriā defendētes erunt actibus iudices & vita modeſti erunt, in prouiſioni-
bus reꝝ parci plus q̄ extenti,vt factiōe ſcripturaꝝ vel definitionū qualiumcunq; cōtractus à
ſubditis vel exigant vel exigēdos intendant,erunt in conquiſitis obligationis gratiſſime re-
bus non proſpectantes proprij iura cōmodi,ſed conſulētes patriæ atq; genti. De rebus con-
gregatis ab eis,illas tantū ſibi vendicēt partes quas dictauerit autoritas principalis regū, qų-
cunq; inordinata reliquerint,hæreditabunt ſucceſſores proprij eoꝝ,& ante regnū iuſtiſſime
cōquiſita,aut filij,aut hæredes capiāt iure proximitatis. De affiniū ſucceſſione vel munere,q̄-
uis inordinata relicta ſint,aut primo tantū filijs,aut hæredibus frequēter proficiant vel pro-
pinquis. Ita in eoꝝ cunctis actibus,moribus atq; rebus priuatæ legis autoritas erit valitura,vt
& perenniter maneat incōuulſa,& non prius apicē regni quiſq; percipiat,q̄ ſe illa per omnia
ſuppleturꝝ iuriſiurandi taxatione definiat. Cui etiā lege vel decreto epiſcopalē non ſolū in fu-
turo,ſed etiā in p̄ſenti reuerentiā apponētes decernimus,vt quicunq; detractor & non potius
venerator decreti eiuſd ē atq; legis eſſe maluerit,ſiue religioſus ille ſit,ſiue laicus,non ſolū ec-
cleſiaſtica excōmunicatione plectat,veꝝ & ſui ordinis dignitate priuetur.
XI. ¶Vndecimæ occaſionis articulo decretoꝝ vniuerſaliū perenne dedimus firmamentū, B
ſcientes ꝙ multimoda ſemꝑ deus oppreſſione iudicioꝝ ærumnas releuat oppreſſoꝝ,& ſicut
malis exigētibus hominū permittit exercere penurias vltionū, ita cum voluerit grauedines
releuat preſſuraꝝ,hinc & decreta præcedentium patrum ad contentionis iurgium radicitus
euellēdum rite ſynodalē fieri cenſuere conuētum,vt illic de diuerſitate iudicioꝝ præteritæ li-
tes habeant terminū,vbi ſanctus ſpūs vniuerſalē coadunauerit cœtū. Ab hoc ergo ſpū ſancto
ſucceſſiones quælibet in poſteꝝ aut impune valeant commoueri, vt generalitas tuta valeat
conſiſtere,plena decernimus vnanimitate connexi,vt quicūq; pro fidei cauſis eccleſiaſticiſq́;
negotijs aut in præteritis geſtis,aut in p̄ſentibus conſtitutis,aut in futuris etiā decretis,vel ſint
vel fuerint definitiones conſcriptæ vniuerſalis autoritatis, nullus deinceps contradicere au-
deat,nullus vertere p̄ſumat,nullus nō implere contēdat. Nā ſi quis ex religione cōtra h̨c in-
obediēs,aut ſuſurrans,aut certe lacerator,aut inuidus,ac nō potius eorundē factor extiterit,
gratia & honoris ſui & cōmunionis ſacr̨ lugeat amiſſione mulctatus. Cū vero aut quælibet
ſancta ſynodus agit,aut pacifice inter pontifices quippiā definit,ſi paciores ꝑ neſciētiam vel
contētionē forte diſſentiant,aut cōmoniti à plurimoꝝ cœtu cū dedecore confuſionis abſce-
dant,aut excōmunicationis annų ſentētiam luant.
XII. ¶Duodecim̨ q̄ſtionis propoſitōe ſacratiſſimi principis obſecratōe pijſſima pro Iud̨- C
orū abominabili ac nephāda p̄fidia execrāda,nr̄o cœtui ꝑpatuit cauſa,quā idcirco in fine ſen
tētiarum cēſuimus eē ponēdam,quoniam eandē gētē delicti ſui merito retroductam ꝑ diui-
næ ſanctionis oracula capite poſitam,deflemus nunc eē in cauda,ſed ꝗa Chriſtus vt pro no
bis,ita q̊q; ꝓ illis mortuus eſt,iuxta q̊d ipſe ait. Non ſum miſſus niſi ad oues q̄ perierāt domus

Iſrael,neceſſariũ duximus ſummã pro eis impẽdere curã,ꝓ quibus ſuã ponere nõ dedigna
tus eſt animã,id q̊q; principali clemẽtia deuotiſſimę approbãtę,q̃ ob hoc ſui regni apicẽ à
deo ſolidari ꝑ̃optat,ſi catholicę fidei ꝑeuntiũ turmas acquirat, indignum reputãs ortho-
doxę fidei principẽ ſacri legis ĩperare,& infideliũ ſocietate pollui.Nihil aliud ꝓhis ex nr̃a
ſnĩa definit,quã vt decreta cõcilij Toletani q̊d diuę memorię Siſenãdi regis aggregatũ eſt
tẽpore,à nobis ac poſteris om̃imoda ſuppleant intẽtione.Qui aũt ab eiuſdẽ ſynodi volue-
rit ſnĩa diſſentire,vt vere ſacrilegũ nouerit ſe cõdemnari.Diuinę trinitatis inſeparabile no
men ſicut inſpiratõe mirabili noſtrũ tractatũ primordio illuminauit,ita cõſummatõe ſub-
limi eundẽ iam ꝑficiẽdo cõcludat,vt in illo ſit noſtrꝝ explicuiſſe à q̊ nobis fuit ĩchoaſſe.Da-
mus ergo gloriã & honorẽ eidẽ ſanctę & indiuiſibili trinitati q̃ nobis & hæc dicere cõtulit,
& in ſe dicta cõpleuit,q̃ reformauit in extremitate ſeculoꝝ remedia ætatũ,& reſoluit liga-
mina vinculoꝝ.Sit gratiaꝝ ſalus & bñdictio exercituũ dño ſuꝑ ſereniſſimo Recceſiuntho
principe glorioſo gratiaꝝ actio,& reuerẽtię plenitudo à nobis oĩbus in cõe ipſi clemẽtiſ-
ſimo principi bonoꝝ gratifico largitori,cui votoꝝ inſtãtia benigna deus attulit cõplẽda,
cuius diſpoſitio pijſſima ꝑ̃ſſuraꝝ remouit exitia,cuius tẽporibus cõfert iuſtitia vigorẽ, &
exuberat mĩa opulẽta,cui dñs poſt pñtis eui tꝑa diuturnã cũ ſanctis oĩbus tribuat in remu-
neratõe coronã.Nos aũt oẽs hãc decretoꝝ ſeriem iuſtoꝝ & recte fidei vel pietatis,ac iuſti-
tiæ fontẽ manantẽ corã deo & angelis eius orthodoxis oĩbus,& nũc & in futuro impenſius
cõmẽdamus,obſecrãtes vt hãc & reuerẽter adimpleãt,& ab ęmulis benigne defendãt.Cõ-
tẽnentibus aũt eã diuinæ ſeueritatis vltio pauẽda ꝑueniat,obſeruãtibus aũt mĩa profluens
pax ꝑpetua & gloria ſempiterna cõtingat.Huius quoq; ſnĩę fortitudine vel vigore decreti
nr̃i ſeriẽ quã in ſereniſſimi dñi nr̃i Recceſiunthi regis edidimus noĩe,ꝓ rebus à diuę memo
riæ pr̃i ſuo q̊libet titulo exquiſitis decernimus oĩno cõſtare,legẽ deniq; quã ꝓ execranda
prĩcipũ horrẽda cupiditate idẽ clemẽtiſſimus ędidit prĩceps ſimili robore firmam⁹,atq; vt
futuris retro tꝑibus modis oĩbus obſeruet pari ſnĩa definimus, q̃ etiã ne taciturna tꝑm vel
obliuioſa vetuſtate deſerant,huic nr̃æ cõſtitutionũ decreuimus vtraq; innectẽda ,ita cũcto
rũ memoriæ cõmẽdamus,vt à cũctis regulis ſuꝑius ordinatis nequaquã maneat ſegregata.
Cætera q̊q; decretoꝝ nr̃oꝝ iudicia,q̃ ab hac ſctã ſynodo noſcunt eẽ cõfecta,ſi quis cõuelle
re forſitan decreuerit,aut temere ĩplere neglexerit, vel infringere qñq; voluerit,ꝑ iudiciũ
om̃ipotentis dei,anathema ſit,Soli aũt deo nr̃o gloria in ſecula ſeculoꝝ. Amen.

¶Subſcriptio epiſcoporum numero.LIX. decretũ vniuerſalis concilij
æditum in nomine principis.

D SOliditatẽ reddidiſſe fracturę atq; feciſſe cõſurgere q̊d extiterat colliſum, & incremẽ
tum eſt huius mercedis & plenitudo cõſummatę ꝑfectiõis.Ponderi etem̃ collidẽtis
ruinę ſi æqualiũ proximoꝝ cura cõuenit obuiare,qũq; grandioris erit culpę ꝑ̃libatę
incurię diſcrimẽ incurrere,ſi nõ q̊ valent ex cõmuni onere ſibi cõmiſſos procurent
populos ſublimare.Properandum ergo eſt inter ruinas colliſionum cateruas eripere colli
ſoꝝ,vt ex hoc iugiter & vltra nec vigorem nocendi habeat execranda preſſura, & oĩs cõ-
preſſus nouerit ſanctæ ſanctionis eẽ ſibi collata remedia.

E ¶Cũ decurſis ergo tꝑibus duræ dñationis ſeſe poteſtas grauis attolleret, & in ſubiectis po
pulis impioꝝ dominatus nõ reformaret iura Reginius ſed excidia vltiõis,aſpeximus ſubdi
toꝝ ſtatũ nõ ex ordine vegetari rectoris,ſed deijci ex grauedine ꝑtãtis. Cõtraxerũt em̃ re-
ges ęlata faſtigia iu brifonti diſſidio motõis,& aut in culpis lex ardua ſeuiebat,aut in ſpolijs
fauorẽ lex volũtaria cõmodabat,inde mœſtos anĩos nõ ſpes fouebat ex mũere,ſed tolerã-
tia vexabat in funere.V ñ iã increpatõis occurſu,nõ tm̃ nos abire ſola ratio cogit,verum &
ipſa cõmotio reꝝ impellit,vt ex omniũ deliberatõe animoꝝ cõcordi illa maneat ſententia
dicti,q̃ & finẽ auſibus rite ponat illicitis,& cõſultũ ſaluãdis iure ferat populis. Quoſdã nãq;
cõſpeximus reges poſtq̃ fuerint regni gloriã aſſecuti extenuatis viribus populoꝝ regię ꝓ-
prię cõgerere lucꝝ,& obliti q̊d reges ſint vocati defenſionẽ in vaſtationẽ cõuertũt,& va-
ſtationẽ defenſione pellere defugiunt,illud grauius innectentes q̊d ea quæ vidẽtur acquire
re nõ regni deputãt honori vel glorię,ſed ita malũt in ſuo iure cõfundi, vt veluti ex debito
decernãt hæc in liberoꝝ poſteritatẽ trãſmitti. Quãobrẽ in ꝓprietatis illa conãtur redige-
re ſinu, pro q̊ ſolo cõſtat illos imperij ꝑcepiſſe faſtigiũ,& illud in iuris proprij collocãt an-
tro,q̊d populi vtilitatis acquiſitũ eẽ cõſtat obtẽtu. Nã nũquid ad illos,aut populoꝝ aduẽ-
tus,aut reꝝ poterat cõcurrere cẽſus,niſi extitiſſent glorię ſublimati culminibus? aut ab ęq̃-
libus illi potuerint reꝝ coaceruatõe ditari,niſi ꝑ ſubiectos glorioſo apice potuiſſent attol-
li? Om̃ia rectę totius plebis memoria ſubiecta principale caput reuelat ,attẽtũ debitę iuſ-
ſionis obtutu negocioꝝ ab illo ꝓſpectãt remediũ,cui mõ gratũ,modo debitũ irrogãt cen-
ſum.Re-

ſum. Regalis ꝓinde orthodoxa ſublimitas hæc cūcta ſibi debere cōuīcit, ex q̊ ſe regē recognoſcit, & inde cōquiſita nō alteri q̃ ſibi iuſte defendit. Vnde nō pſonæ, ſed potētiæ ſubdi hęc debere nō ambigit. Regē æterna iura faciūt, nō pſona, qa nō cōſtat ſui mediocritate, ſed ſublimitatis honore. Quæ ergo honori debeāt, honori deſeruiāt, & q̃ reges accumulāt regno relinquāt, vt qa eos regni gloria decorat, ipſi q̊q; regni gloriā nō extenuēt, ſed exornēt. Habeāt deinceps iure cōditi reges in regēdo iudicia iuſta, in parcēdo pectora prōpta, in cōquirēdo ſtudia parca, in cōſeruādo vota ſyncera, & tāto gloriā regni cū felicitate retētēt, q̃to iura regiminis & māſuetudinis cōſeruauerint & æqtate direxerint ꝓmiſſę p̄miū ditiōis. Ne nō ꝓdiſſe puteť ex fomite rōnis reuelare cōuenit euidētiſſima ſpecie operis, vt ex illo nos idoneos aſſertores habeat ꝓbitas veritatis, ex q̊ ſemꝑ ſemetipſam reſeruauerit q̃litas actionis. Ecce em̄ ita ex gētis nr̄æ mediocribus maioribuſq; pſonis multos hactenus corruiſſe reperimus, & deflemus vt eoꝝ agnitis ruinis nō aliud poſſimus, q̃ diuinæ iudicia cōſiderare ꝓmiſſiōis, q̊ꝝ domorum ſpolia, & potētiaꝝ diuitias ſimul ac p̄dia ita conſpicimus prorſus exinanita, vt nec fiſci vſibus cōmoda, nec palatinis officijs repiant in remediū ſalutare collata. Cuius rei ſerie ex vtroq; cōcurrēte, dū & iudicatos ſnīa iudicioꝝ eliſit, in eoꝝ bonis ad ipſoꝝ vicē munificatus nemo, pene non tenuiſſe diſciplinā ī ordīe, ſed defectū potuiſſe pēſanť in gēte illo maiori ſalutis diſpēdio cumulato, ꝙ tā hæc q̃ à iudicijs vigor iudicioꝝ abſtraxerat q̃ illa q̃ qualiſcūq; prouētus ordine profligatōis cōtriuerat tota proprietatis principū amplitudo in ſinū ſuæ receptiōis incluſerat. Sicq; ſolo principali vētre ſuppleto, cūcta totius mēbra gētis vacuata lāgueſcerēt ex defuncto. Vnde venit vt nec ſubſidiū mediocres, nec dignitatē valerēt obtinere maiores, qa dū ſolius ptātis vigor maxima occupauit, totius plebis ſtatus nec minima iura defendit, atq; cū omni palatino officio ſimulq; cū maioꝝ minoꝝq; cōuētu, nos oēs tā pontifices q̃ etiā ſacerdotes, & vniuerſi ſacris ordinibus famulātes concordi definitiōe decernimus & optamus, vt oīs cōquiſitōis ꝓfligatio in oīm reꝝ viuentiū immobiliumq;, & moueri valentiū corpore vł ſpeciæ, forma vel gñe q̃ à glorioſæ memorię Cinadſiuntho rege à die q̊ in regnū dinoſciť cōſcendiſſe reperta q̃libet mō extiterit, oīa in ſereniſſimi atq; clementiſſimi dñi nr̄i Receſiunthi prīcipis perenni trāſeāt poteſtate, & ꝑpetuo deputenť in iure nō habēda parentali ſucceſſu, ſed poſſidēda regali cōgreſſiōe, ita vt iuſte ſibi debita quiſq; ꝑcipiat, & de rebus ad remedia ſubiectoꝝ q̃cunq; elegerit principis volūtas exerceat, illis tm̄modo exceptis q̃ memoratus diue memorię Cindaſiunthus princeps añ regnū aut ex ꝓprijs, aut ex iuſtiſſime cōquiſitis viſus eſt habuiſſe. In qbus cūctis, filijs vnà cū glorioſo dño nr̄o Receſiuntho rege maneat diuiſio libera & poſſeſſio pace pleniſſima. Sed ille res q̃s p̄dictus prīceps de iuſtis ꝓuentibus filijs ſuis vel qbuslibet iuſtiſſime viſus eſt cōtuliſſe vel reliquiſſe oēs in eoꝝ iure maneāt incōuulſæ illa huius negocij ſeruata veritate, vt qa grata volūtas dñi nr̄i Receſiunthi regis reddere decernit vnicuiq; iuſtiſſime debita, nemo inuaſiōis calūniam moueat, aut dāna reqrat p̄ter quæ glorioſæ memorię genitorē eius q̃dam indebite habuiſſe conſtiterat.

¶ Lex ædita in eodē concilio imperāte principe glorioſo.

IN noīe dñi Flauius Receſiunthus rex, Eminētie celſitudo terrenę tūc ſalubrius ſublima ꝓbať appetere cū ſalute proximoꝝ pia cerniť cōpaſſione ꝓdeſſe, vnde ſolet contingere vt plus cōmodi de aliena ſalute cōqrat, quā de ꝓpria hūilitate qſq; ꝓficiat. In multis em̄ qa multoꝝ ſalus attēditur maioris lucri ſumma pficitur. Ipſi aūt qa priuati cōmodi fructus appetiť nō ſatis eſt ſi vnius bñficij p̄miū cōquirať. Hinc & illa regēdaꝝ tantūdē ſalus eſt plebiū, q̃ nō ſuos priuata volūtate cōcludit, ſed q̃ vniuerſitatis limites cōmuni pietatis lege defendunt. Quapropter ne ſalutaris ordo īperialibus videať verbis potius obtineri quā pactis, de ſublimitatis obtētu declinamus ad vota ſupplicū tranquillę viſionis aſpectū, vt inde ſalutaris cōpaſſio habeat commodū, vnde plebes adeptę fuerint ſupplicatōis effectū. Cū ergo p̄cedētū ſerie tēpoꝝ īmoderatōis auiditas principū ſeſe prona diffunderet in ſpolijs populoꝝ & augeret eis proprietatis ſenſum erūna flebilis ſubiectoꝝ, tandē ſupernæ reſpectōis affectu nobis eſt diuinitus inſpiratū, vt qa ſubiectis regibus reuerētiam dederamus, prīcipū q̊q; exceſſibus retinaculū tēperantię poneremus. Proīde ſyncera manſuetudinis deliberatōe tā nobis, q̃ cunctis gloriæ noſtræ ſucceſſoribus affuturis deo mediante legem ponimus, decretum diualis obſeruantię promulgamus, vt nullus regum impulſionis ſuæ qbuſcunq; motibus, aut factionis ſcripturas de quibuslibet rebus alteri debitis ita extorqueat, vel extorquēdas īſtituat, quatenus īiuſte ac violēter indebitaꝝ ſibi quiſq; probare poſſit dominium rerum. Quod ſi alicuius gratiſſima volūtate quippiam de rebus à quocūq; ꝑceperit, vel euidēti p̄ſtatione lucratus aliqd fuerit, in eadē ſcriptura patēs voluntatis p̄ſtitę conditio annotetur, ꝑ quam aut oppreſſio principis, aut conferētis fraus euidētiſſime detegatur, & ſi patuerit à nolente fuiſſe ſcripturā exactā, aut reſipiſcat improbitas principis, & euacuet q̊d male conſtruxit, aut certe A

poſt eius mortem ad eũ cui exacta eſt ſcriptura vel hæredes eius, res ipſe ſine cunctatione debeãt reuocari. Ille aũt res, quæ remota om̃i cõprehenſionis argumẽtatione, ſed mera libidine directo modo trãſierũt in principis poteſtatẽ, in eis perenniter iure ꝑdurẽt, & quicquid ex rebus ipſis idem princeps ordinare voluerit, ſuę poteſtatis arbitrio ſubiacebit. Verum vt omne huius negociũ actionis roboret ſynceritas veritatis cũ q̃rũcunqꝫ reꝝ ſcripturæ & principis noĩe extiterint, ab his q̃s elegerit princeps diligẽtiſſime ꝑquirat, ſi nõ aliq̊d iudiciũ aut de impreſſione principis, aut de fraude ſcripturã faciẽtis modo q̊cũqꝫ cognouerint. Ac ſic aut rite facta ſeries ſcripturę ꝑmaneat, aut irrite cõfecta vaneſcat. Similis quoqꝫ ſnĩa de terris vineis atqꝫ famulis obſeruet, ſi ſine ſcripturæ textu tantũmodo corã teſtibus q̊libet pacto fuerit definitio. De rebus aũt om̃ibus à tẽpore Simitillani regis huc vſqꝫ à principibus acquiſitis, aut deinceps ſi ꝓuenerit acquirẽdis, quæcũqꝫ forſitan princeps inordinata ſiue reliquit, ſiue reliquerit q̃ ꝓ regni apice probant acquiſita fuiſſe, ad ſucceſſorẽ tantũmodo regni decernimus ꝑtinere, ita habita ptãte, vt quicquid ex his elegerit facere liberꝫ habeat velle. In illis aũt rebus q̃ ipſis aut de bonis parentũ, aut de quorũcunqꝫ ꝑuenerit ſucceſſionibus proximoꝝ, ita eidẽ principi eiuſqꝫ (ſi filiꝫ defuerint) hæredibus legitimis hæreditatis iura patebũt, ſicut etiã cæteris lege vel cõceſſione paterna patuiſſe noſcunt. Quod ſi aliquid de rebus q̃rũcunqꝫ parẽtum proximoꝝ nõ ſolũ ſucceſſione, ſed etiã qualibet collatione, aut q̊cunqꝫ cõtractu aut ius ipſius ꝑueniſſe patuerit, ſi cõtingat hæc inordinata relinqui, nõ ad ſucceſſorẽ regni, ſed & ad filios vel hęredes eius qui cõquiſiuit ſpecialiter oĩs eadẽ cõquiſitio ꝑtinebit. Nã de illis rebus q̃ idẽ princeps añ regnũ, aut ex proprio, aut ex iuſtiſſimo cõquiſitio dinoſcitur habuiſſe, irreuocabili ordine aut faciẽdi q̊d voluerit poteſtas manebit, aut certe filiꝫs eius ſucceſſio plena patebit. Quod ſi filiꝫ defuerint legitimis hæredibus ex his q̃ inordinata reliquerit, hæreditario iure adire licebit. Huius ſane legis ſnĩa in ſolis erit principũ negociꝫs obſeruãda atqꝫ ita ꝑpetim valitura, vt nõ añ quiſpiã ſoliũ regale conſcẽdat, quã iuramẽti fœdere hãc legẽ ſe in om̃ibus ĩplere promittat, q̃cunqꝫ vero aut ꝑ tumultuoſas plebes, aut ꝑ abſconſam dignitatẽ publice machinatũ, adeptũ eẽ cõſtiterit regni faſtigia mox idẽ cũ om̃ibus tã nephariæ ſibi cõſentiẽtibus, & anathema fiat, & chriſtianorum cõmunionẽ amittat, tam dirę ꝑcuſſionis vltiõe colliſus, vt om̃is diuini ordinis cultor qui illi cõmunicare p̃ſumpſerit, ſimili cũ ipſo dãnatione diſpereat, & pœna tabeſcat. Nã ſi quis legis huius ſeriẽ ex officio palatino maleuolendo, aut detrahẽdo lacerare voluerit, aut euacuãdo q̃nqꝫ vt ſilenter inſultãs vel aperte reſultãs ꝓloqui detectus extiterit, cũctis palatine dignitatis cõſortiꝫs & officiꝫs mox nudatus, oĩm reꝝ ſuaꝝ dimidiã partẽ amittat, & in deputato ſibi loco redactus totiꝰ palatiꝫ maneat ſocietate ſecluſus. Religioſus etiã qui ſe in hac culpa deuoluerit ſimili reꝝ proprietatis ſuæ diſpẽdio ſubiacebit.

Incipiunt capitula concilij Toletani noni.

¶Vt de rebus eccleſiæ nihil epĩ auferant, & qualiter proximi fundatoris eccleſiæ ſollicitudinẽ gerant. 1
¶Vt fundatores eccleſiarum quoaduſqꝫ vixerint earum habeãt curam, ipſi quæ illic miniſtros eligãt ſeruituros. 2
¶Si de rebus eccl'ię ꝓ p̃ſtatatione aliquid dari dicat, cauſa p̃ſtiti cognoſcatur. 3
¶Quod de cõquiſitis rebus inter eccleſiã & ſacerdotis hæredes ęqualis diuiſio fiat. 4
¶Si epiſcopus monaſteriũ facit vel parochianam eccleſiã ditat, quartã partẽ de rebus eccleſiæ conferat. 5
¶Vt epiſcopus tertiã partẽ eccleſiaſticarum reꝝ ſibi debitã cui elegerit, cõferat 6
¶Ne extra cõſtitutũ ordinẽ moriẽtis ſacerdotis hæredes rẽ eius adire p̃ſumãt. 7
¶Vt in ſcripturis q̃s ſacerdotes vel miniſtri iniuſte fecerit, poſt mortẽ eorum habeãt annoꝝ numeꝝ computatũ. 8
¶Quantum commodum ſi epiſcopus tollat de eccleſia cuius tumulauerit ſacerdotem. 9
¶De dãnatione filioꝝ qui ex ſacerdotibus & miniſtris geniti probãtur. 10
¶Quod ſeruilibus clericis dare debeant epĩ libertatẽ. 11
¶Quod poſt mortem ſacerdotis in libertate ſeruis collata annorum tempus debeat computari. 12
¶Vt ex libertis eccleſiæ & perſonis ingenuis geniti ab obſequiꝫs eccleſiæ non recedant. 13
¶Quod ſi liberti eccleſiæ ad eam reuerti noluerint, omnis eorum regula iuri applicetur eccleſiæ. 14
¶De obſequio & diſciplina libertorum eccleſiæ. 15
¶Quod liberto eccleſiæ nihil de rebus ſuis in alienũ liceat transferre. 16
¶Vt baptizati Iudæi cũ epiſcopis celebrent dies feſtos. 17

¶Inci-